משה שפיר קאמרת אלא התם והכא שאסוקי

א) יבמות דף קו:, ז) [ל״ל אתרי אסוקי וכו׳ כך הגי׳ בע״י וכ״א באבודרהם דף כב יוכ מ במפורנים דף כב ע"ב], ג) פסחים קיט: [תוס' פסחים פ"י], ד) פסחים קיט:, ד) פסחים בשחים קיש: של פשחים
קיש: מנחות לה: מגילה כא: נדה סג.,
[בכורות לא:], ז) [שם], ה) [בשלת לוו:], ה) [שט], ה) [בשלת קא: פרש"י כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו ובבילה לח: פרש"י ביקרא דמשה קא משתבע ובחולין לג. פרש"י תלמיד חכם], ע) [דף מ:], י) [ועי תום' ברכות מד: ותום' נדה נא: ד"ה ולבני מערבא וכו' וע"ע תוס' מנחות לו: ד"ה ושמרת], ל) ר"מ מ"ז, ל) [דף מב.], מ) [לולב נמי ולולב אין לו ביעור כנ״ל לענ״ד],

ו. ויהי מה ארוע ולאמר בַּרֶּר הַבָּבֶּר אָת לוֹ רוּץ וַיְּרֶץ אֲחִימִעֵץ זִיוִיוּ בְּוֹלֶץ אֲחִימִעַץ הבושי: שמואל ביח כג ם. 2. והוא עבר לפניהם 2. וְווּא עָבָּוּ יִשְׁבֵּע וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פָּעָמִים עַד גִּשְׁתוּ עַד בְּבְּבְיִּים כֵּוּ גְּשְׁוּנוּ כֵּוּ אָחִיוּ: בראשית לג ג 3. עָלָה הַפֹּרֵץ לִפְנֵיהֶם פרצו ויעברו שער ויצאו

תורה אור השלם

הגהות הב"ח (h) רש"י ד"ה מעות וכו' לעם הארץ זה וחלה כל"ל ותיכת וכו' נמחק:

גליון הש"ם תום' ד"ה הלוקה לולב וכו' וכתני סיפא בד"א בע"ה. וכן ברכות דף י"ז ע"ל לני ברי' וחבירי ברי'.

מוסף רש"י

משה. כלומר רבינו בדורו כמשה נדורו (שבת קא:) לו: ביקרל דמשה קל משתבע (ביצה לח:) לו: תלמיד חכם (חולין צג.). כופל בה דברים. מעט סיה כופל כגון מברוך היה כופל כגון מברוך הבא ולמטה (פסחים קיט:). ויעבור מלכם לפניהם. יקדים לילך בראש (פסחים הלוקח לולב:.. הלוקח לולב מחבירו בשביעית. לולנ לוקח אדם בשביעית מעם הארך, משום דבת ששית שנכנסה לשביעית היא וכל חוך מאתרוג, ואתרוג אינו רשחי ליקח בשביעית אע"ג לחנטה בשישית משום דחתרוג בתר לקיטה אזלינן ופירות שביעית היא ואין לעם הארץ, שעושה בהם סחורה ואינו מבערן בזמן הביעור כשכלה לחיה

שנשלה (בכורות לא:).

משה. ס גדול הדור: [שפיר קאמרם.] בתמיה: כל אסוקי מלסא. הואיל וכוונתו לגמור לית לן בה: כופל בה דברים. מאנא והלאה: מוסיף בה. בהלל מוסיף לכפול על כפילתו של רבי: מאודך ולמטה. כדפרי׳ לעיל [לח.] שכל המזמור כפול מרחשו ועד כחן: ל"ש. דתליח ברכה

שיש לי בחוך ביחי. שאינם של שביעית ויכנסו הפירות לקדושה תחתיהן:

במנהג אלא ברכה שלאחריו: עובר. הודם: ויעבור את הכושי. קדמו לרוץ לפניו: בותבר' הלוקח לולב מחבירו. לי נראה דהלוקח לולב מעם הארץ . גרסי' דהא בעם הארץ קמיירי כדאמרי׳ בגמ׳ ועם הארץ לגבי חבר לא קרי ליה חבירו ואי לוקח נמי עם החרך מי ליית לן להחזיק חבירו בחשוד: נותן לו אתרוג במתנה. חבר שקונה הושענה כולה מעם החרץ בשביעית יבקש ממנו ליתן לו אתרוג במתנה: לפי שאין רשאי כו'. בגמ׳ מפרש טעמה: גבו׳ מבליע ליה דמי אתרוג בלולב. ימכור לולב ביוקר עד שיתן לו אתרוג במתנה: וליתיב ליה. דמי אתרוג בהדיא מ"ט אין רשאי ללוקחו בשביעית: אין מוסרין דמי פירות כו'. דהתורה אמרה (ויקרא כה) לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן ולא שיעשה בהם סחורתו להלניע לאחר שביעית ולהעשיר ועמי הארץ חשודין על כך לפיכך אין מוסרין להם דמים ליקח מהם כלום בדמים דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול וויהרא יט): יותר ממזון שלש סעודות. אבל מזון ג' מוסרים כדי חייו דאיכא למימר לסעודת שבת הוא לריך וכיון שהותר בערב שבת הותר לכל ימות השבת: ואם מסר. ששכח ומסר לו: יאמר. חבר זה שמסר לו: מעות הללו. שמסרתי לעם הארץ זה (h) (וכו') וחלה עליהם קדושת שביעית כדאמרינן

מילתא היא ולית לן בה) אמר רבא לא לימא איניש יהא שמיה רבא והדר מברך אלא יהא שמיה רבא מברך בהדדי א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת אאלא התם והכא יאסוקי מילתא הוא ולית לן בה: מקום שנהגו לכפול: יתנא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך ולמטה: לברך יברך: אמר אביי דל"ש אלא לאחריו אבל לפניו מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל סיכל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ומאי משמע' דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא דאמר רב נחמן בר יצחק דכתיב יוירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא יוהוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם: מתני' י הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית: רב מהו אמר רב ליתן לו במתנה מהו אמר רב הונא ימבליע ליה דמי אתרוג בלולב וליתיב ליה בהדיא הלפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ דתניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש םעודות ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי ובא

אבל לפניו מצוה לברך. כי האי גוונא אמרי׳ גבי מגילה פ׳ הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) וכן תנן פרק בא סימן (נדה נה:) ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ומפרש בגמ׳ לאתויי ריחני הוה מצי למימר לאתויי הלל ומגילה במהום שנהגו שלא לברך אחריהן אלא ריחני פסיחא ליה

וכמו כן הוה מלי למימר מלות טובא כגון לילית ושופר וסוכה ולולב למחי דפי׳ ר״ת דחין מברכין לשמור חוקיו אלא אתפילין לחודייהו ודוקא כשמסלקן משום לילה וכמאן דאמר לילה לאו זמן מפילין הואי:

לעשייתן. מטעם זה לריך לברך אלולב קודם שיטלנו דאי לאחר שנטלו מדאגבהיה נפק ביה כדאמרי׳ בסוף פירקין (דף מב.) ומיהו לא מסתבר כלל דהיאך יברך עליו והוא מונח בכלי הא אמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ושם) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה עד שעת השירה וכל שעה שאין המלוה מזומנת בידו לעשות לא מיסתבר כלל לברך עליו ושמא משיתחיל ליטול לולב קודם שיטול האתרוג מברך והיינו עובר לעשייתן שמעכבים זה את זה אי נמי לאחר שנוטל שניהם אלא שהופך אחד מהן כדאמרינן בסוף פירקין (דף מב.) כשהפכו דאין יוצא במצות אלא דרך גדילתן כדדרשינן פרק לולב וערבה (לקמן מה:) מדכתיב עלי שטים עומדים ואפי׳ נקיט להו כדרך גדילתן אפשר שיתכוין שלא לנאת בו עד אחר ברכה דאע"ג דאמרי׳ בסוף ראוהו ב"ד (ר"ה כח:) דמלות אינן לריכין כוונה מ"מ בעל כרחו לא נפיק והא דלא משני הכא בסוף פירקין (דף מב.) דמיירי באדם שאינו בקי שהולך אצל בקי ללמוד אי נמי משום דלא גמרה מצומו עד אחר

לקמן^ט שביעית חופסת דמיה בקדושת' מקראי: יהו מהוללין על פירות ניענוע דמהאי טעמא נמי מברכין אנטילת ידים אחר נטילה דלא גמר מלותו עד אחר ניגוב כדאמרי' פ"ק דסוטה (דף ד:) דאסור לאכול בלא ניגוב ידים ומיהו לא דמי כולי האי דניענוע אינו אלא מכשירי מלוה

ובא בעלמא ולא מעכב כדאמרי׳ יֹ (פ״ק דסוטה) בסוף פירקיןט מדאגביה נפק ביה ומשני כשהפכו ולא משני בשלא ניענע ומיהו אמת הוא דלבתר דנפק ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז: ושם) דפליגי בעל ביעור חמץ דמר סבר לשעבר משמע טפי ומר סבר להבא נמי משמע ופריך מהעושה לולב לעצמו דקחני נטלו לנאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא למאן דמברך לבער ומשני שאני התם דבעידנא דאגבהינהו נפק ביה ופריך אי הכי לנאת יצא בו מיבעי לי׳ ומשני משום דקבעי למיתני סיפא לישב בה תנא רישא לנאת בו וצריך לומר על כרחך הואיל והמצוה לא נגמר עדיין לגמרי דבעי ניענוע מברך ועוד כדאמרי? בסוף פירקין (דף מא:) מנהגן של אנשי ירושלים אדם יולא מחוך ביתו ולולבו בידו נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק״ש ולולבו בידו אע״פ שכל אלו הדברים אין מעכבין מ״מ הואיל ויש בדבר מלוה מן המובחר חשיב כעובר לעשייתן ובהדיא אמר בירושלמי דברכות פרק הרואה גבי לילית העושה לילית לעלמו אומר בא"יי אמ"ה אקב"ו לעשות לילית נתעטף בה אומר אקב"ו להתעטף בלילית והיינו טעמא לפי שהמצוה מושכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד ומ"מ לא לגמרי דמי ללולג דהחם מברך על נטילח לולג ומשנטל עברה כבר עיקר מלוה והתם בירו׳ פליגי מלות מאימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן:

הלוקה לולב מחבירו בשביעית. פירש בקונטרס דמעם הארץ מוקמי לה בגמרא ועם הארץ לגבי חבר לא קרי חבירו ועל חנם דחק דאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה חבירו דתנן בפ' הניזקין (גיטין סא. ושם) משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית ובפרק בכל מערבין (עירובין לצ. ושם) האומר לחבירו לא ולקט לך תאנים מתאנתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי "וקתני סיפא בד"א בעם הארץ ובשבת פרק שואל (דף קנ.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי:

וליתיב ליה דמי האתרוג בהדיא. מ"ט אין רשאי ללוקחו דאי משום דאסור לעשות סחורה בפירות שביעית לא חשיב סחורה אלא כי ההיא דמסכת שביעית פ"ז (מ"ג) לא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והוחיר מוחר למכור פי׳ היינו לוקט הדינו לוקט כדקתני סיפא אבל הוא לוקט ובהדיא קתני בתוספתא ולא יהא לוקט וכשמוכר בשוק הוא הלוקט עצמו אסור [דללקט] לאכלה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו דלא חשיב סחורה כיון דהוא לא ליקטם ובירושל׳ אמרי׳ האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן דעל ידי הבלעה מוכר שלו ושל חבירו א"ר יוסי בר בון ובלבד שלא יעשו פלטר פי' ולא יהא מוכר בההוא אתרא כל שעה וסוחרי שביעית דתגן פ"ק דר"ה (דף כב. ושם) ופ' זה בורר (סנהדרין כד:) היינו כי האי גוונא ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר היינו נמי סחורה ובפ' ז' דשביעית (מ"ג) תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרפו׳ ולא בשקלים ולא ברמשי׳ לא משכחת שיהו כולם שוים לענין סחורה אלא כי האי גוונא דבהדיא שרא רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי: שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פי׳ הקונט׳ דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער

בשביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהן סחורתו להצניע לאחר שביעית ולהעשיר וקשה דא"ר לישתרו כל אותן דתנן במס' שביעית פ"ו (מ"ה) שיש להן שביעית ואין להם ביעור ובהדיא פריך בשמעתין אי הכי מ'לולב אין לו ביעור דמתקיים הוא וקא אסר למסור דמיו לע"ה אלא ה"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה נזהר לאסור לקנות בהן בהמה טמאה עבדי וקרקעו׳ חלוק וטלית ומנעלי׳ ואין נוחנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספן ולא לספר דשביעית לאכילה ולשתיה ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר לדינים ולאיסורים שיש בפירות שביעית שלריך לנהוג בהן קדושת שביעית:

"ותר ממוון שלש סעודות. משמע שיש בדמי אתרוג יותר ממזון שלש סעודות והא דתנן פ"ו דמעילה (דף כה), נתן לו שתי פרוטות ואמר לו לך והבא לי אתרוג באחת ובאחת רמון התם באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאכילה אבל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקרים: מעות הדדו מחודדין עד פירות שיש די בביתי. פלוגתא היא בשמעתא דלנועין במרובה (ב״ק סח: ושם) גבי כרם אם יכול לחלל מה שביד חבירו

ולמאן דאסר קשה מה מועיל כאן וי"ל דהכא קנסא בעלמא הוא ודכוותה אשכחן פרק האיש מקדש (קדושין דף נה: ושם) דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות במעות מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדם ומפרש התם קנסא:

רבינו חננאל

פט א טוש"ע א"ח סי' נו סעיף א בהגהה:

שפיף ת באניאי. ברכות הלי בי ופי"א

הל' ג' ופ"ד מה' תפילין

הלכה ז' סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' כה סעיף

ח וסי׳ קנח סעיף יח: צא ג ד מיי׳ פ״ח מה׳

שמיטה הלכה יא:

צב ה עם הלכה י:

וכן לא יאמר יהא שמיה רבה והדר מברך. אמר משה ליה רב ספרא שפיר קאמרת, אלא מיהו . בתרוייהו הכא והתם, חדא מלתא היא. ואסוקי מלתא לית לן בה. מתני' מקום י. שנהגו לכפול יכפול. תנא רבי כופל בה דברים. ר' אליעזר בן פרטא, מוסיף. ואוקימנא מוסיף מוסיף. ואוקימנא מוסיף לכפול, מאודך ולמטה. לברך אחריו יברך, הכל כמנהג המדינה. ואוקמה אביי לא שנו אלא לאחריו. אבל לפניו מצוה, דקיימא לן כל הברכות כולן מברך . עליהז עובר לעשייתז. פי כדכתיב וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את יי. הכושי, כלומר רץ אחימעץ והקדים את הכושי. פיסקא הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה כו'. לא רצה לתת לו אתרוג במתנה, מבליע לו דמי אתרוג בלולב. פי׳ אם היה שוה הלולב זוז והאתרוג זוז (ו)נותן לו שני זוזים בלולב, ולוקח האתרוג . בחנם. כי בפירוש לתת דמי פירות שביעית לעם הארץ אסור. והאתרוג שהוא פו אסור בהנאה, אבל הלולב שהוא כמו עץ ואינו פרי, איסור, [מי]הא דאמרינן לקמז שהוא אסור. ואזלא משוח דהוא לולר . ששית שנכנס בשביעית. דתניא אין מוסרין פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלש סעודות, ואם מסר אומר לו מעות הללו מחוללין כו'. פי' מזון ג' סעודות כדי מזונו ליום אחד ואפילו לשבת.